

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Піддубна Анастасія Дмитрівна

*викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу,
Національна академія сухопутних військ
імені Гетьмана Петра Сагайдачного
м. Львів, Україна*

Дзюба Ярина Петрівна

*викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу,
Національна академія сухопутних військ
імені Гетьмана Петра Сагайдачного
м. Львів, Україна*

Воєнний стан в Україні суттєво трансформував систему вищої освіти, особливо процес підготовки курсантів у військових навчальних закладах. Раніше іноземна мова розглядалася переважно як академічна дисципліна, проте сьогодні вона набуває нового значення і стає ключовим інструментом професійної комунікації, міжнародної взаємодії та забезпечення інформаційної безпеки.

Знання англійської мови сьогодні стає ключовою умовою: воно дозволяє особовому складу та офіцерам ефективно діяти в міжнародних військових підрозділах, брати участь у миротворчих місіях та взаємодіяти з іноземними партнерами. Водночас воєнний стан висунув низку нових викликів перед викладанням іноземної мови у військових ЗВО, пов'язаних як з організаційними, так і з методичними аспектами навчання. У цьому контексті володіння військовослужбовцями англійською мовою є необхідною умовою для уніфікації процедур і стандартів, участі у багатонаціональних навчаннях, вивчення технічної документації на озброєння та військову техніку, обміну досвідом з країнами-партнерами і загальної службової комунікації в рамках єдиного інформаційного простору.

У процесі викладання іноземної мови у військових ЗВО під час воєнного стану постають такі труднощі: скорочення аудиторного часу через повітряні тривоги, недостатнє матеріальне забезпечення та відсутність оснащених навчальних аудиторії, підвищене психологічне

навантаження, брак актуальних навчальних ресурсів і потреба поєднувати очне навчання з дистанційним.

В умовах воєнного стану навчальний процес зазнає змін, що призводить до скорочення годин на вивчення іноземної мови та впливає на можливість досягнення необхідного рівня підготовки курсантів. Дослідження зарубіжного досвіду мовної підготовки військовослужбовців (Ворона Т., Ворона А., Ворона М.) засвідчує, що ключовим чинником ефективності є комунікативна спрямованість навчання та наближення завдань до реальних професійних ситуацій [7, с. 40–51]. Відтак основним завданням викладача стає оптимізація навчального процесу, відбір найбільш релевантних матеріалів і методів, що дають можливість якнайкраще розвинути комунікативну компетентність.

Викладачі часто стикаються з браком актуальних підручників та електронних ресурсів, адаптованих до військово-професійної спрямованості навчання. Окрім того, слід зазначити, що мова розвивається разом з технологічним прогресом, адже з винаходом нового озброєння збільшується і військова термінологія, релевантість якої потрібно часто перевіряти. Гушул Р. В. підкреслює, що опанування військової термінології потребує спеціалізованих навчальних матеріалів [1, с. 14]. У зв'язку з цим зростає значення розробки власних методичних комплектів, інтерактивних електронних ресурсів та глосаріїв, які дозволяють курсантам ефективно опановувати терміни та фразеологізми, що використовуються у військовій сфері.

Потрібно також зауважити та взяти до уваги те, що курсанти навчаються у стресових умовах, що у свою чергу може знижувати ефективність засвоєння матеріалу. Як зазначають Пашук Ю. М., Каменцев Д. С., Пасічник С. М. та Сергієнко Т. М., серед головних проблем навчання англійської мови курсантів є саме низька мотивація та психологічні чинники, які безпосередньо впливають на успішність [2, с. 173–177]. В умовах воєнного стану важливо застосовувати методи навчання, що підтримують психологічний комфорт курсантів, комбінуючи традиційні аудиторні заняття з інтерактивними та дистанційними формами роботи.

Викладання у змішаному форматі потребує від викладача володіння сучасними цифровими платформами та методиками онлайн-навчання (Moodle, Zoom, інтерактивні тести). Переходячи на змішану модель, викладачі повинні адаптувати матеріали, завдання та контрольні заходи до онлайн-формату, забезпечуючи при цьому достатню взаємодію та зворотний зв'язок з курсантами, щоб підтримати розвиток мовних компетенцій.

Таким чином, незважаючи на існуючі проблеми викладання іноземної мови у військових ЗВО, ефективне формування комунікативної

компетентності курсантів можливе за рахунок впровадження сучасних методик, інтерактивних технологій та практико-орієнтованих підходів, а саме: комунікативного підходу, інтерактивних і практико-орієнтованих методів, роботи з автентичними матеріалами та застосування дистанційних технологій.

Суть комунікативного підходу полягає у формуванні навичок реального застосування мови в професійних обставинах. Саме такий підхід сприяє формуванню навичок ефективної взаємодії в іншомовному середовищі, необхідних для майбутніх офіцерів. Застосування цього підходу дозволяє курсантам не лише опановувати лексику та граматику, а й швидко реагувати у реальних професійних ситуаціях. Ефективна комунікація вимагає активної практики, тому інтерактивні та практико-орієнтовані методи стають наступним важливим етапом у формуванні мовних компетенцій.

Рольові ігри (briefings, negotiations, patrol reports, peer studying), моделювання військових операцій та групові дискусії є ефективними методами формування комунікативної компетентності. Використання таких методів дозволяє курсантам відпрацьовувати мовні навички у контексті професійної діяльності та розвивати критичне мислення [4, с. 122].

Для закріплення практичних умінь важливим є також робота з автентичними матеріалами, які надають курсантам реалістичний контекст для використання мови. Окрім цього, це дозволяє оцінити їхні можливості використання мови у реальному житті та різних ситуаціях.

Суттєву роль у навчанні відіграє робота з автентичними матеріалами: військовими документами, стандартами НАТО (AAP-06), оперативними зведеннями, інструкціями та презентаціями. Dudley-Evans та St John підкреслюють, що робота з автентичними матеріалами сприяє розвитку професійно орієнтованих мовних навичок та підвищує готовність курсантів до міжнародної співпраці [5, с. 66].

Крім того, дистанційні технології забезпечують додаткові можливості для самостійної практики та закріплення навичок, що особливо актуально в умовах воєнного стану.

Аналіз проблем викладання іноземної мови у військових ЗВО в умовах воєнного стану свідчить про наявність комплексних викликів, що включають обмеженість аудиторного часу, нестачу спеціалізованих матеріалів, психологічні особливості курсантів та необхідність адаптації до змішаних форм навчання. Ці фактори значною мірою впливають на ефективність підготовки майбутніх офіцерів і вимагають системного підходу до організації навчального процесу.

Впровадження комунікативного підходу, інтерактивних та практико-орієнтованих методів, роботи з автентичними матеріалами,

дистанційних технологій та спеціалізованої термінологічної підготовки дозволяє ефективно подолати наявні труднощі. Саме поєднання цих підходів створює умови для формування у курсантів високого рівня комунікативної компетентності, здатності до професійного мовного спілкування у міжнародному військовому середовищі та оперативного реагування у критичних ситуаціях.

Отже, впровадження інтерактивних технологій, комунікативного підходу та використання автентичних матеріалів забезпечує підвищення якості іншомовної підготовки та формування високого рівня комунікативної компетентності майбутніх офіцерів. У свою чергу це дозволить сформувати сучасну та ефективну систему мовної підготовки, що відповідає стандартам НАТО та забезпечує високий рівень мовної компетентності особового складу.

Література:

1. Гушул Р. В. Особливості перекладу військової термінології з англійської мови на українську. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2017. № 1. С. 12–16.
2. Пашук Ю. М.; Каменцев Д. С.; Пасічник С. М.; Сергієнко Т. М. Щодо проблем навчання англійської мови курсантів вищих військових навчальних закладів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 78. С. 173–177.
3. NATO Standardization Office. NATO Glossary of Terms and Definitions (AAP-06). Brussels, 2022.
4. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge : Cambridge University Press, 2014.
5. Dudley-Evans T., St John M. J. *Developments in English for Specific Purposes: A Multi-Disciplinary Approach*. Cambridge : Cambridge University Press, 2013.
6. Hutchinson T., Waters A. *English for Specific Purposes*. Cambridge : Cambridge University Press, 2010.
7. Ворона Т.; Ворона А.; Ворона М. Мовна підготовка військово-службовців: закордонний досвід. *Військова освіта*. 2022. № 1(45). С. 40–51. DOI: 10.33099/2617-1775/2022-01/40-51.